

Kot v areni

Pošast na prvi strani. Pietro Pacciani je domnevni morilec, ki je več let napadal in ubijal mlade pare v okolici Firenc – vendar se tistega "domnevni" nihče ne spominja več. Zakaj pa naj bi se ga? Osumljeni ima namreč vse značilnosti idealnega grešnega kozla: je omejen človek, nima lepega videza, se ne zna izražati, je že od nekdaj nasilno ravnal z ženo in hčerkama... Kot nalašč za časopise in TV dnevnike, ki naj bi objektivno poročali o procesu proti njemu, vendar pa nam iz dneva v dan prikazujejo Paccianija na zatožni klopi ter ga javnosti ponujajo kot krivca ne glede na to, ali je res kriv. Kaj pa, če je nedolžen? Ga bo javnost kdaj res razrešila vseh obtožb? In kako bo zgedalo njegovo življenje potem?

Dve ženski pobegneta od doma. Obe sta poročeni, imata otroke, vendar se odločita, da se z italijanskega juga namenita proti severu. Iz dneva v dan so prve strani dnevnikov bogatejše za neverjetne, 'škandalozne' domneve o vzrokih njunega bega: so morda vpleteni neznan ljubimci? Gre za dvojno življenje, neslutena spolna nagnjenja? Zakaj pa ne bi zabrenkali tudi na sedaj tako dobičkonosno struno čarovništva in črnih maš? Končno resnica pride na dan: ženski sta bili le naveličani svojega dosedanjega življenja. Banalna zgodba, ki je po zaslugi medijev zadobila neslutene (in žaljive) dimenzije.

Proces proti Sergiu Cusaniju, ki je bil vpleten v podkupniško afero. Tožilec je sodnik Antonio Di Pietro. Omenila bi tri značilnosti tožilčevih posegov: (pretirano) razburjenost, (nezavesten?) populizem ter climax oz. stopnjevanje napetosti. Kako bi lahko na primer pozabili Di Pietrov patetični vzklík namenjen Cusaniju: "Tat, tat, trikrat tat!?" Ob tem sem pogrešala edino bučen aplavz. S tem

5 ⇨

RUBRIKA KLUB

Ureja Erika Baldé

Bogat začetek sezone v Slovenskem kulturnem klubu

"Mens sana in corpore sano", se glasi znani latinski rek. Res je, da je mladino treba spodbujati k delu in vedno večji samostojnosti, ampak tudi k temu, da se zanima za svojo lastno kulturo in da se seznanja s problemi današnje družbe. V ta namen se višješolci in univerzitetni študentje zbiramo na tedenskih srečanjih v Slovenskem kulturnem klubu. Skozi celo šolsko leto se v klubu odvija program, ki ga mi mladi sestavimo s pomočjo mentorice prof. Lučke Susič. Tako lahko ob sobotah sledimo razno raznim predavanjem, okroglim mizam, filmom, predstavam, pa tudi, zakaj ne, zabavam z glasbo in plesom.

Letošnja sezona je sedaj že v polnem teku. Prvi sestanek je bil 24. sep-

tembra, ko so se klubovci zbrali na začetni zabavi in sprejeli medse nove člane.

Prvo soboto v oktobru pa smo se posvetili zelo aktualnemu problemu splava. Srečanja se je udeležilo lepo število mladih, ki so skušali problem razčleniti ter najti odgovore na svoja vprašanja in dvome.

90-letnici rojstva Edvarda Kocbeka smo posvetili večer, na katerem je bil prisoten tržaški pisatelj Boris Pahor. Po kratkem recitalu odlomkov iz Kocbekovih del, ki so ga pripravili člani Gledališkega krožka SKK, je Boris Pahor spregovoril o Kocbeku kot književniku in kot človeku. Večera se je udeležilo res veliko število mladih poslušalcev.

2 ⇨

Člani gledališkega krožka so nastopili na večeru ob 90-letnici rojstva Edvarda Kocbeka

Iz uredništva

Tu je že druga številka Rasti v novem delovnem letu. In tu je zopet rubrikica, ki hoče med nami, sodelavci, in vami, bralci, vzpostaviti neke vrste dialog ali bolj direkten odnos. V tem prostorčku smo v lanskem delovnem letu predstavili večino naših sodelavcev, ker se nam zdi prav, da nas bolje spoznate, da ne bomo le imena na papirju.

Tudi v tej številki nas čaka prijetna naloga, da predstavimo sodelavko, ki je bila z nami celo leto dni in ki je pridno in vestno poročala o delovanju Slovenskega kulturnega kluba. **Jadranka Cergol** je bila lani ob tem času na občnem zboru SKK izvoljena za "odgovorno za tisk". To je v klubu zelo važna funkcija, saj je še kako pomembno, da je javnost obveščena o pobudah kluba, tudi zato ker je informacija velikokrat najboljša reklama za društvo samo. Kdor je "odgovoren za tisk", v prvi vrsti ureja rubriko **Klub** v Rasti in piše vanjo, občasno pa napiše tudi kak članek za druge časopise.

Jadranko Cergol predstavljamo bralcem nekoliko v zamudi, saj se s to predstavitevjo v bistvu od nje poslavljamo. V Klubu so bile namreč že nove volitve (o njih poročamo v rubriki Klub) in Jadranka je v odboru prevzela novo funkcijo, štafetno palico pa je predala novi urednici rubrike Klub, Eriki Baldé. Kljub temu upamo, da se bo na naših straneh še kdaj oglasila, morda v kaki drugi rubriki.

Jadranka je bila do danes naša najmlajša sodelavka, saj je stara komaj 16 let. Obiskuje prvi klasični licej v Trstu, doma pa je s Kolonkova, to se pravi iz tržaškega predmestja. Jadranka ni aktivna samo v Slovenskem kulturnem klubu, temveč tudi in predvsem pri skavtih. Poleg tega pa se posveča tudi študiju angleškega jezika.

Kot vedno, smo tudi njej postavili dve vprašanji v zvezi z njenimi zanimanji:

Kot dolgoletna članica Slovenske zamejske skavtske organizacije in kot članica odbora Slovenskega kulturnega kluba poznaš ti naši vzgojni organizaciji in njun način delovanja. Obenem veš, kakšni so mladi in njihove želje in potrebe. Bi nam lahko opisala današnjo mladino – po čem stremijo mladi v zamejstvu?

Mislím, da se velik del današnje mladine posveča narjazličnejšim športnim panogam ali pa sodeluje v raznih kulturnih društvih. Ob tem si marsikdo še ustvari svoj krog prijateljev, v katerem se počuti kar najbolje. Seveda mi gredo stereotipne fraze o kritiziranju mladih skoraj na živce, saj je tudi današnji mlad človek prav tako nosilec nekih vrednot, kot je bil v preteklosti, le da jih doživlja na svojstven način, kar pa ne pomeni, da je to napačna življenjska izbira.

Ali naše organizacije odgovarjajo potrebam mladih?

Slovenci v zamejstvu smo lahko zadovoljni z društvi in ustanovami, ki jih imamo, čeprav včasih radi zabrundamo, da se mladi premalo usmerjajo v kulturno delovanje. To seveda ne drži, saj smo lahko priča masovni udeležbi mladih v skavtski in taborniški organizaciji, v vaških društvih, v pevskih zborih itd., zato se mi zdi veliko bolj pomembno, da bi bili vsaj zmožni ohraniti to, kar imamo. To pa je odvisno le od nas samih, od naše volje po aktivnem delovanju "za narodov blagor". Morda pa je situacija nekoliko hujša za Beneške Slovence, saj jim država že desetletja in desetletja odreja osnovne pravice.

⇐ 1

Bogat začetek sezone v Slovenskem kulturnem klubu

O novi sezoni Slovenskega stalnega gledališča sta naslednjo soboto spregovorila ravnatelj SSG Miroslav Košuta in prof. Diomira Fabjan Bajc, ki je Jančarjev prvenec Halštat prevedla v italijanščino.

22. oktobra pa je odbor SKK sklical občni zbor. Na njem so poročali predsednica, blagajničarka in mentorica. Sledile so volitve novega odbora. Nova **predsednica** je postala **Francesca Simoni**, ki je bila lani podpredsednica, njeno mesto pa je prevzela **Ivana Šolc**. Tajnica je postala **Jadranka Cergol**, za blagajničarko pa je bila potrjena **Alenka Giugovaz**. Za revizorko je bila izvoljena dosedanja predsednica **Nataša Zubalič**. **Erika Baldé** bo odslej odgovorna za tisk, **Martina Šolc** pa bo skrbela za klubovski arhiv. Za reklamo na šolah bosta odgovorni še **Erika Hrovatin** in **Lucia Lombardo**. Odbornicam bodo pri raznih opravilih pomagale še **Miriam Čermelj**, **Dana Furlani** in **Giulia Sadlovski**.

Odbor se je že sestal in oblikoval program za prihodnje mesece. Kot prvo je novi odbor organiziral zadnji teden v mesecu oktobru predavanje prof. Mirjam Bratine, ki nas je skušala povesti v svet budizma. Razložila nam je nekaj bistvenih pojmov za razumevanje tega sveta, kot so npr. karma, darma, nirvana; prikazala je življenje in nauk Siddharte, ki je bil začetnik, oz. utemeljitelj budizma; nakazala je pot, katere se mora budist držati, da lahko doseže odrešenje in ki je za pojmovanje zahodnjaka zelo težavna, ker predpostavlja med drugim popolno odpoved vsem materialnim dobrinam, pa tudi vsem strastem in hrepenenjem.

V sklopu te tematike je bil naslednjo soboto, 5. novembra, na sporedu ogled Bertoluccijevega filma Mali Buda.

Erika Baldé
Breda Susič

Dijaki tudi s stavkami in manifestacijami dokazujemo, da obstajamo

Že skoraj dva meseca dijaki ponovno posedamo po šolskih klopeh in tudi v letošnjem letu ne manjka priložnosti za stavke, katerih se dijaki vedno "množično" udeležujemo. Tudi začetek letošnjega leta je bil kar razburljiv.

Dijaki smo se prvič udeležili stavke, ko je bila ta oklicana iz solidarnosti do delavcev škedenjske železarne, ki so jim jo hoteli zapreti. Tedaj smo tudi navezali stike z delavci, ki so nam zagotovili pomoč in udeležbo na "naših" stavkah.

Takoj pa smo se odzvali tudi drugi pobudi in smo se sredi oktobra udeležili vsesplošne stavke, ko se je skoraj cela Italija mobilizirala in manifestirala proti novi vladi in njenim finančnim ukrepom.

Vendar se mi zdi, da je bila naša najvažnejša pobuda manifestacija, ki smo jo organizirali 26. oktobra ob obletnici priključitve Trsta Italiji. Predlog za manifestacijo je prišel s strani dijakov pedagoškega liceja Slomšek, osvojile pa so ga takoj vse slovenske višje šole, ki so pobudo resno proučile, se dogovorile in natančno pripravile. Organizacija je terjala mnogo truda in dela, vendar so se naši dijaki tokrat res dobro izkazali.

Mislím, da je bila manifestacija zelo dobro organizirana. Dijaki smo se zbrali vsak pred svojo šolo in tam imeli

enourno zborovanje. Nato smo se "preselili" na dvorišče pedagoškega liceja, kjer so se nam pridružili še nekateri profesorji, univerzitetni študentje in goriški višješolci. Pred to množico so spregovorili trije ugledni gostje, in sicer prof. Marij Čuk, Miloš Budin in Martin Breclj, ki so nas obogatili s svojimi govori. Naš program pa sta popestrili še dve glasbeni skupini, in sicer Status symbol in Kraški ovčarji. Manifestacija se je začela prav z glasbo, potem pa so med eno in drugo pesmijo (igrali so angleške in slovenske) nastopali posamezni dijaki s svojimi govori, med njimi pa še naši gostje. Marij Čuk je predvsem obrazložil namen manifestacije, Miloš Budin je govoril o tem, koliko je vplivala izvolitev župana Illyja na izboljšanje položaja Slovencev v Trstu, Martin Breclj pa je govoril o nepopolnosti naših pravic in o neizpoljenih obljubah za globalno zaščito Slovencev v Italiji.

A kljub temu mi obstajamo... Geslo naše manifestacije je bilo prav to: Dokaži, da obstajaš! Nič psovka, nič žaljivk, samo zavest narodnostne pripadnosti. Z manifestacije smo odšli v dolgem in mirnem sprevedu na trg Oberdan; po ulicah pa je donela slovenska pesem, posebno Zdravljica, pri kateri je dobil poseben poudarek verz: Žive naj vsi narodi...

Sara Perini

Prof. Diomira Fabjan Bajc in ravnatelj Miroslav Košuta na večeru SKK, posvečenemu novi sezoni slovenskega gledališča v Trstu

Psihozanimivosti

Zamislite si, da bi vam sedaj nekdo rekel: "Podrobno si prikljči v spomin vonj po kraví, po pizzí in vonj svojega prejšnjega parfema." Ali bi vam to uspelo? Prepričan sem, da bi imeli velike težave pri tej nalogi: nekaj bi vam lahko uspelo prikljcati v spomin, ampak gotovo ne tako podrobno, kot če bi imeli kavo, pizzo in vaš parfem pod nosom.

Tole zanimivost si lahko razlagamo na nevrofiziološki ravni, saj v naših možganih lahko ločimo dve vrsti živčnih poti: kortikalne (površinske) in subkortikalne (globlje) živčne poti. Kortikalne poti se imenujejo tako, ker povezujejo možgansko skorjo z drugimi živčnimi centri, medtem ko subkortikalne poti povezujejo živčne predele, ki se nahajajo pod možgansko skorjo. Prva kategorija živčnih poti prenaša vse informacije, ki se jih mi zavedamo in ki smo jih obdelali, medtem ko druga kategorija zaobjema v glavnem podzavestne, primitivne in avtomatizirane informacije (do skrajnosti sem poenostavil zelo kompleksen argument!).

Živčne poti, ki so vpletene v proces vohanja, so subkortikalne. Če bi želeli nekoliko bolje opraviti nalogo, ki sem vam jo ponudil zgoraj, bi vam lahko deloma pomagala primerna strategija (npr. vprašati bi se morali: "Kaj bi moral sedaj storiti, da bi si potem lahko zapomnil tale vonj?"). Ampak tudi raba strategije vam ne bi omogočila, da bi dosegli popoln uspeh pri tej nalogi. Zakaj? Ko uporabljamo strategije pri reševanju problemov, se poslužujemo možganske skorje (zavestno iščemo primerno strategijo in smo istočasno tudi aktivni: to se pravi, da ne čakamo pasivno, da se bo strategija porodila v možganih). Zavestne živčne poti so torej ločene od podzavestnih: ko vohamo katerokoli stvar, tega ne delamo z namenom, da bi si zapomnili vonj; iz tega sledi, da že sam proces vohanja obstaja na zelo avtomatizirani in primitivni ravni.

Naši možgani torej hranijo vonje, s katerimi smo se seznanili v teku življenja, sami pa ne moremo uspešno do njih. V glavnem se spominjamo kateregakoli vonja iz naše preteklosti samo, če po naključju zavohamo isto snov v zraku, kot smo jo enkrat prej.

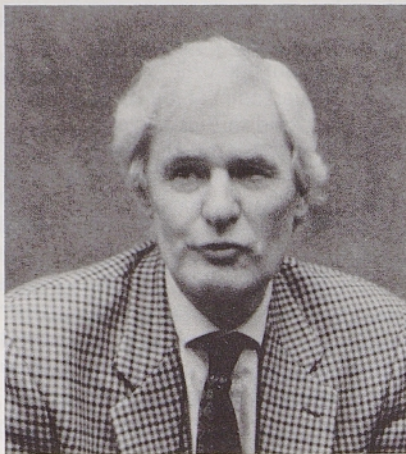
Andrej Zaghet

Končno slovenska televizija v Italiji?

Pred približno mesecem dni smo lahko zasledili novico, ki je napovedovala začetek slovenskih televizijskih oddaj. Čeprav so te oddaje že večkrat napovedali, nikoli pa ni do njih prišlo, so bile tokratne novice precej prepričljive. Zato smo se odločili, da se o slovenskih televizijskih oddajah in o vsem, kar spada k temu, pogovorimo z odgovornim za informativne oddaje Radia Trst A Saša Rudolfom.

Do konca tega sončnega leta bomo, če bodo napovedi držale, končno prišli do slovenske televizije. Bi nam lahko za začetek podali nekaj tehničnih podatkov o tem, kako je prišlo do te napovedi in kako bo prišlo do prvih slovenskih televizijskih programov?

Na to vprašanje je bolj težko odgovoriti, ker ostajam namreč še vedno tak kot sveti Tomaž: dokler se ne bom dotaknil te televizije, do takrat ne bom verjel vanjo, kajti za norca nas imajo zdaj že celih devetnajst let. Marsikdaj je že z gledalo, da smo tik pred zdajci. Zadnjikrat je bilo to junija letos, ko smo se res že dogovorili o vsem, ko je kazalo, da so frekvence pridobljene, ko je kazalo, da smo se dogovorili tudi z Deželno, da bi na istih frekvencah lahko enkrat tedensko po eno uro oddajali tudi furlanske oddaje in se potem v Ljubljani domenili za neke vrste "manjšinsko televizijo". Pripravili smo že točno izdelan program, tako da bi imeli oddaje na tej "manjšinski televiziji" nekako od dveh popoldne pa skoraj do polnoči. Oddajali naj bi vse najboljše, kar je izdelanega v obeh jezikih, tako v Trstu kot v Kopru in Ljubljani. Bila naj bi neke vrste nadomestilo, če bi v bodoče odpadlo reimetiranje RTV Slovenije ali Kopr. Vsekakor je bil to projekt, v katerem smo bili res prepričani in za katerega smo tudi res srčno upali, da bo do njega prišlo. Toda v Italiji so zamenjali vodstvo Italijanske radiotelevizije in tudi na slovenski RTV niso potrdili mandata generalnemu direktorju. Z generalnim direktorjem, ki je stalni sodelavec slovenskega Radia v Trstu polnih 26 let, smo imeli seveda izredno dobre stike. To je potem padlo v vodo, dokler ni v zadnjih časih spet prišla neke vrste prisila s strani predsedstva vlade, ki podpisuje konvencijo z italijansko RTV za ustanovitev posebnih oddaj, ki jih seveda tudi finansira. Spet smo torej

Saša Rudolf

pohiteli in skušali najti novo navezo, spet iste frekvence, ki so bile nujno potrebne. Zdaj kaže, da je bila res podpisana neke vrste predpogodba s podjetjem Ponteco, da nam odstopi dve frekvenci na Tržaškem, in sicer eno v Miljah, drugo pri Ferlugih. Na teh frekvencah trenutno oddaja Koper. To pa je le prva varianta, kajti zna se zgoditi, da bo Rai odkupil celotni paket frekvenc, ki so bile v zakupu Ponteca.

Zaenkrat točnih informacij, kdaj se bo pričelo z eksperimentalnimi oddajami, (ki bi bile neke vrste tehnični poskusi, da vidimo, kako vse aparature delujejo, če je priključitev na oddajnike dobra ali slaba) še nimamo. Na vsak način bi se moralo nekaj zgoditi pred koncem tega leta, prav zaradi omenjene pogodbe, konvencije, ki je bila podpisana s predsedstvom vlade. Vsekakor naj bi na ekranu v Trstu in na Goriškem videli vsaj monoskop in potem kakšno poskusno oddajo (te oddaje so seveda že pripravljene in jih lahko nekaj časa predvajamo ter tudi večkrat ponavljamo). Nato bo prišla faza 2 – faza pravih poskusnih oddaj, v katerih naj bi imeli kakšne tri do štiri minute poročil, morda tudi pet do deset, in potem nekaj iz programskega odseka.

Seveda pa potrebujemo za to nove ljudi, kajti tak organik, kot je danes, ne zadostuje niti v sedanjem uredništvu informativnih oddaj, kakor tudi ne v kulturno umetniškem sektorju. Ti uslužbenci vsekakor skrbijo za radijske oddaje in radio seveda ostane. Poleg

tega potrebujemo tudi pomoč s tehničnega vidika: rabimo snemalce, elektronske monterje in vse, kar pač pride zraven. Frekvenci naj bi bili torej pridobljeni, manjka pa posebno pooblastilo s strani uprave italijanske Radiotelevizije, (ki je v teh dneh v ostri krizi z odstopom upravnikov), ki bi dalo možnost, da se najamejo novi ljudje.

Kaj pa glede vsebine televizijskih oddaj: bi nam morda lahko anticipirali kaj v zvezi s tem?

To pomeni, da govorimo že o tretji fazi. Tretja faza naj bi z gledala takole: v še nedoločenem času – roka sta predvsem dva: 14.30 in 20.30 – naj bi steklo odprtje oddaje, nato približno tri do štiri minute risanih filmov, potem sigla z napovedjo, kaj bomo danes gledali, in potem bi se zvrstili televizijski dnevnik, ki naj bi v tej dokončni fazi trajal dvajset minut. Imel bi v prvem delu hiter, vendar popoln pregled mednarodnih in italijanskih dogodkov in se nato osredotočil predvsem na dogajanja na področju Alpe-Adrija, na dogajanja v deželi Furlaniji-Juljski krajini in predvsem – to je poglavitno, seveda – na dogajanja, ki zadevajo našo narodno skupnost. Temu bi posvetili vsak dan najmanj enega ali dva slikovna prispevka in bili prisotni na terenu, kolikor bi se pač dalo.

Glede programov ni še popolnoma določeno, kaj točno naj bi vsebovali. Govorili smo že o risankah in poročilih; potem ostane približno ura in pol, ura in dvajset za programe v celem tednu, kajti povedati je treba, da bomo imeli na razpolago zgolj štiri ure tedensko. Lahko razdelimo teh osemdeset minut na sedem ali približno deset minut na dan, vendar bi se bilo verjetno treba potem v dokončni fazi zmeniti za drugo idejo, se pravi, da bi enkrat ali dvakrat na teden imeli daljši sklop, v katerem bi prišlo na vrsto dogajanje s kulturno umetniškega področja, morda kakšna drama ali kakšna igra, nastopi zborov ali Glasbene matice ali kaj podobnega, predvsem pa morda tudi kakšna zamisel o reportažah s Krasa, s Soče ali kaj takega z zelo lepo sliko in z glasbeno podlago in, zakaj ne, recitacijami naših pesnikov, ko govorimo o Krasu, je to lahko Kosovel, ko govorimo o Soči je seveda Gregorčič. To so seveda le zamisli, ki jih bodo realizirali v kulturno umetniški redakciji.

V glavnem imajo Slovenci, ki so zaposleni na tržaškem sedežu RAI, veliko izkušenj na področju dela z radijskim medijem ali s tiskom, s televizijskim medijem pa imajo določeno prakso le nekateri. Verjetno je vodenje in sodelovanje v televizijski redakciji precej različno od vodenja radijske redakcije ali redakcije kakega časopisa. Kako se torej v uredništvu spoprijemate s tem novim izzivom? Kako potekajo priprave na televizijske programe?

Informativni program: treba je reči, da je večina članov redakcije, dvanajst nas je, že opravila neke vrste štirinajstdnevni tečaj, ampak to leta 1979, kajti tedaj je zgledalo, da bomo vsak čas štartali s slovensko televizijo. Seveda je bila tehnika še nekoliko drugačna, kot je danes; tehnika se izredno naglo razvija. Pred dvajsetimi leti smo snemali še na trak, ki ga je bilo treba potem razviti, dva sta ga morala montirati (takrat se je še lepilo!). Vse to se je potem z elektronom spremenilo. Zdaj se preslikuje, montaža je mnogo hitrejša, razvijanja seveda ni več in tako je prispevek, ki pride s terena, lahko pripravljen za oddajo v 5-10 minutah, če so ljudje zelo hitri, kakšenkrat pa se takoj objavi kar nemontiran material, če je seveda primeren in je dogodek tak, da se ne gleda na obliko, pač pa na vsebino. Marsikdo od nas se je moral tudi v kasnejši dobi, potem ko je nastopila ta nesrečna jugoslovanska kriza, spoprijeti s televizijsko tehniko, kajti v tistih časih je bilo pač potrebno, da smo sodelovali pri italijanskih oddajah, torej ne vidim prevelikih težav. Vsekakor pa bomo imeli precej dolgo eksperimentalno fazo, v kateri se bo dalo marsikaj naučiti. Imeli smo tukaj tudi glavnega urednika regionalnih oddaj za celo državo, ki je bil pripravljen, da sprejme naše kolege za kakšen teden, dva v Rim, da si ogledajo, kako se to dela, po drugi strani pa tudi ni nobene težave, da se ne bi izpopolnjevali v Ljubljani ali Kopru.

Oddaje, o katerih govorimo, bodo del državne Radiotelevizije, poleg tega pa bodo specifično namenjene naši manjšini in bodo torej imele posebno vlogo. Mislite zaradi tega povesvetiti posebno pozornost tudi čistosti jezika?

Skrb za govorjeno kot tudi napisano besedo mora biti stalno vedno prisotna. Pred dvema, tremi leti, smo npr. dobili slavista, ki je bil nekaj časa na razpolago osebjem za osnovne informacije. Vendar kar potrebuje ne samo naša redakcija, ampak celotno osebje na našem radiu, je neke vrste govorna šola, način, kako se pravilno izgovarja in celo diha pred mikrofonom, vse to, kar so

se nekateri v mladih letih lahko naučili pri Radijskem odru, ko je bilo potrebno se tega naučiti, in smo k sreči imeli ljudi, ki so nas tega tudi naučili. Dandanes, in to je predvsem naša krivda, tega nismo znali posredovati mlajšemu rodu in tako se je pravorečje v zadnjih desetletjih – povprečno seveda govorimo – dokaj poslabšalo, kvaliteta je mnogo nižja, kot je bila nekoč. Vendar pa se mi zdi, da je še vedno na tisti, ne bom rekel zadovoljivi, ampak zadostni ravni. Jasno, da bi moral vsakdo težiti po tem, da se pri tem izboljša, tudi od vsakega posameznika je to odvisno, kajti vedno so možnosti, da se vsak v svojem poklicu izobrazí. Kot ima časnikar, ki se ukvarja s tiskano besedo, lahko poleg sebe pravopis in tudi slovnico, tako moramo imeti mi, govoreči časnikarji, – če lahko tako rečemo – pri sebi tudi neke vrste ABC o govorni tehniki in predvsem o izgovoru vokalov, kajti to je ena izmed glavnih napak, ki jih lahko zasledimo pri nas.

Glede specifične vloge televizijskega dnevnika, ki je namenjen naši manjšini bomo skušali na vsak način dati velik poudarek tako novicam, ki niso slikovno pokrite, kakor tudi tistim, ki so specifične in izredne (te bodo trajale od minute do minute in pol) in namen je, da v dnevih, ko ni posebnega dogodka, v nekem slikovnem prispevku pokažemo ali naš kraj ali organizacijo ali kaj podobnega, tako da v letu dni prepotujemo celotno našo deželo in da prikažemo vsak aktiven dejavnik v naši skupnosti. Seveda bo do poglobitve teh problemov lahko prišlo v kulturno umetniškem programu.

Danes je človek bolj kot kadarkoli prej v zgodovini, medijski človek. Televizija odločilno vpliva na oblikovanje človekove osebnosti, njegovih idej, zavesti. Mladi so sploh otroci televizije. Ali bodo tudi te 4 tedenske ure slovenskih televizijskih programov vplivale na našo narodno skupnost? Na kakšen način?

Zaželjeno bi bilo, da bi imele nanjo pozitiven vpliv. Današnji človek je suženj medijev, suženj predvsem televizije, suženj daljinskega upravitelja, s katerim skače z enega programa na drugega, ker beži pred televizijsko sliko, ki je preveč kruta, ker je že naveličan, da bi stalno gledal npr. bosansko tragedijo in zato raje gleda nekaj drugega. Mi vsekakor nočemo biti alternativa, pač pa hočemo dati ljudem možnost za razmišljanje o naših problemih, ki so nam vsem skupni, občečloveški, a obenem specifični za naše kraje, naše ljudi. Upam, da bomo postali toliko zanimivi, da nas bodo ljudje gledali, tudi če zamudijo s tem prvih 15 minut filma. Ti-

stih 15-20 minut slovenske televizije, slovenskega dnevnika ali tistega, kar bo še zraven, se mi zdi, da bo zanimivo, če ne drugega zato, da bomo pogledali, če vidimo na sliki kakega znanca, kakega prijatelja, da bomo videli, kako je pri sosedu, ko bomo govorili o sosednjem športnem ali kulturnem društvu in o ljudeh, ki se nam trudijo, da bi ustvarili delček naše kulture. Zdi se mi, da bomo imeli dopisnika iz Rima, ki bo govoril seveda o problemih naše manjšine, o pogledu nanje iz rimskega zornega kota. Če ne bi imeli dopisnika v Rimu, ne bi, recimo, pred mesecem dni zvedeli, da finančni zakon ne predvideva niti lire za našo manjšino, pač pa da je to predvideno le v posebnem dodatnem kotlu, kjer ima predsedstvo vlade še nekaj denarja za dodatne izdatke. Torej je zelo važno, da naš človek iz Rima točno spremlja dogodke v zvezi z nami, ki drugače iz vseh državnih agencij nikakor ne izstopajo in zanje ne bi izvedeli. Če bi se nam kdaj posrečilo, da bi imeli podobnega dopisnika tudi v Ljubljani, bi bili nekje že kompletni. Morda se bo nekaj v tem smislu, vsaj kar zadeva Ljubljano, dalo dobiti preko kolegov z RTV Slovenija; vsekakor imamo na razpolago vsaj tehnično možnost, da si sliko lahko izmenjujemo, ne da bi bilo treba za to nekoga zaposliti v Ljubljani.

Pogovor je tako zaključen. Gostu naše rubrike, časnikarju Saši Rudolfu se zahvalimo za čas, ki nam ga je posvetil in za dragocene informacije. Obenem pa njemu in celotni naši skupnosti voščimo, da bi se tokrat napovedi o slovenskih televizijskih oddajah le uresničile.

Breda Susič

* * *

Kot v arení

↳ 1

sicer ne mislim braniti obtoženca, ampak podčrtati dejstvo, da se je takratni proces izneveril vsem pravnim normam objektivnosti ter se spremenil v odsko predstavo, kjer je glavno vlogo odigral igralec – sodnik, nalogorežiserja pa je prevzelo občinstvo samo.

Pošasti, vaške čarovnice in izprijenke, sodniki – showmeni: ljubljenci občinstva, ki je lačen krvi in špektakla; ob tem pa še dvom: mar nismo že kdaj slišali za 'malega človeka', ki je od nadrejenih zahteval blagostanje in zabavo – panem et circenses?!

Neva Zaghet

Čikole čakole

– Veste, kam zadnje čase izginjajo plače uslužbenk na Radiu Trst A? V žepe zobozdravnikov, frizerjev, maserjev in dietologov. Zakaj?! Niste slišali, da so napovedali začetek slovenskih programov na italijanski televiziji? No, in kaj potem, če se bodo kdaj pojavile tudi na ekranu, boste rekli. Eh, ne, stvar ni tako enostavna. Pojaviš se lahko tako ... ali tako. Se spomnite oddaje na Radiu Trst A, ko so obljubljali, da nas bodo zabavali ...“z veselimi ritmi”? (6. sklon množine samostalnika ritem! -Op. A.) Kaj pa, če bi kak slovenski zamejski Berlusconi dobil inspiracijo pri tem naslovu in skušal tekmovati z italijanskimi kolegi, in nas res zabaval “z veselimi ritmi” (v pomenski različici)? Blagor moškim! Čim grši so, tem bolje zanje, s časom lahko postanejo še ministri! Kdor je zaupal obljubam italijanskih prijateljev, ki so bili na oblasti v tistih davnih časih, ko so morali biti na televiziji vsi lepi, se je sicer takrat potrudil in pridno shujšal, ostali pa so bili nagrajeni za svojo skepso in jim je lahko samo žal, da jih je Bog ustvaril tako lepo!

* * *

– Veste, kateri film je letos najverjetnejši dobitnik oskarja? “Odprava slovenske pomladi”, vendar! (odprava kot linčanje, ne kot pohod, seveda! -Op.A.) Že res, da je scenarij bolj predvidljiv kot tisti za Dynasty ali La Piovra, toda...kakšna mojstrska režija!! Pa igralci! Kot da se ne zavedajo, da igrajo po vnaprej napisanem scenariju! Tudi tehnika je odlična: večinoma je slika črno-bela, vendar pa v ozadju ves čas čutiš rdeč nadah. Pa še misliti ti da ta film, presneto, koliko ti da misliti...

* * *

– Od zvezd iz televizijskega in filmskega (oz. političnega) sveta se vrnimo v bolj vsakdanje okolje. Če televizijski in filmski medij izrablja ženske, tega res ne moremo reči za Slovenski kulturni klub. Popolno oblast v njem so namreč prevzele ženske, saj ni v njegovem odboru niti enega moškega! (Zelo up to date, ko vsi, od Parlamenta do vzgojnih institucij, priporočajo osveščanje mladih o enakih možnostih.) Pa še majhna zanimivost v zvezi s Slovenskim kulturnim klubom. Dosegel je svojevrsten primat: zdi se, da kandidira za naslov kluba dvojčkov! Vanj zahaja namreč po zadnjih podatkih...reci in piši!: kar šest parov dvojčkov plus dve polovici. Je to mar zato, ker je klub v tem letu uprizarjal Igro zamjenjav, ki govori o dvojčicah?

* * *

– Tudi na liceju Prešeren so ženske dosegle svojevrsten privilegij: tiste razrede (beri: klasična), ki jih sestavljajo sama dekleta, so zaradi pomanjkanja prostora “preselili” v drugo poslopje, kjer ima drugače sedež italijanska osnovna šola. Ne, ne, to ni svojevrsten slovenski shador, katerikoli rasni ali tudi vzgojni moment je popolnoma odsoten. Izbira sloni na zelo praktični in nekoliko... elementarni osnovi: v poslopju je na razpolago eno samo stranišče! Stranišče, ki so ga dekleta zelo vzljubila, ker jih spominja... na pravljice iz otroških let, saj so taka, kot bi jih zgradili za palčke! Pa še eno lepo stran ima ta prisilna izolacija: odmori so se občutno podaljšali, odkar morajo profesorji prepešačiti nekaj sto metrov, da pridejo od enega razreda do drugega. Ah, navsezadnje je le lepo biti ženska!

POŠTAR

Film Poštar, angleškega režiserja Michaela Radforja, razkriva gledalcem prijateljske vezi, ki so se sredi petdesetih let razvile med slavnim čilskim pesnikom Pablom Nerudo in preprostim kampanjskim poštarjem Mariom Ruotolo. Takrat je moral namreč Neruda zapustiti Čile iz političnih razlogov in je dobil zavetišče na majhnem kampanjskem otoku. Tu je z ženo preživel nekaj mesecev daleč od svetovnega dogajanja, edino vez s svetom mu je predstavljal poštar, ki mu je vsak dan prinašal kupe pisem iz vseh krajev sveta.

Mario je preprost človek, sin revnega ribiča, vendar je izredno dober in občutljiv, zato ga slaven in šarmanten pesnik, ki ustvarja ljubezenske poezije, zelo privlačuje. Iz dneva v dan se med njima razvija iskreno prijateljstvo. Mario začne prebirati Nerudove poezije in prevzame ga čar in moč njegovih besed: poezija začne tako siliti v njegovo življenje in Mario se veseli trenutka, ko odkrije, da lahko tudi sam ustvarja metafore. Podobno kot Dante si tudi Mario dobi svojo muzo, kateri je ime Beatrice Russo. Iz sramežljivosti Mario ne zna izpovedati svoje ljubezni, a v pravem trenutku mu priskoči na pomoč “don Pablo” (tale je Nerudov vzdevek), ki omogoči njuno poroko.

Zgodba je preprosta, vendar sega gledalcu do dna srca. Vloga Nerude igra Philippe Noiret, Beatrice je Maria Grazia Cucinotta, v filmu pa izstopa lik Maria, v katerega se je Massimo Troisi sijajno vživel. Njegov lik je zelo poetičen in nežen, nevsakdanji v odročni ribiški vasi. Mario je idealist, fizično je vklenjen v determinirano okolje, vendar s svojim notranjim svetom živi izven vasi, v vetru, v razburkanih valovih, v žalostnih ribiških mrežah; to so bistveni, vsakdanji elementi tistega sveta, vendar njihova navzočnost je večini še zakrita. Poštar je zadnji Troisijev film, kmalu po končanem snemanju je namreč umrl zaradi srčne bolezni. Od rojstva je vedel, da mu srčna napaka ne bo dopuščala dolgega življenja, zato je v svojih filmih vedno zavračal smrt. V Poštarju je prvič spregovoril o smrti, Mario umre le nekaj dni pred sinovim rojstvom, in sum, ki se je morda pojavil v njegovem srcu, se je uresničil.

Nadja Roncelli

Madež na duši

“Ali si utrujena?”

Niti ozrl se ni. Ne, ne glej je! Pozabi ogromne črne, vodene oči. Temni biseri. Žareče oglje v zlatu zagorelega obraza. Dolge trepetajoče trepalnice prebadajo moje srce, da kapljajo na mojo dušo krvave solze in se razširijo v črne kolobarje.

“Malo”, se je oglasilo za njim.

“Ampak ni hudo”, je še dodala.

Ni hudo. Saj te poznam. V neskončnost bi te lahko gnjavil naprej, pa ne bi dala zvoka iz sebe. Izmučena bi postavljala eno nogo pred drugo, srce bi ti noro udarjalo v prsni in ob sapo bi bila, a bi tiha ko miška stopala za mano. Celó za zrak, ki ga vdihneš, vprašaš: “Smem?” Pri vsakem utripu svojega občutljivega srčka se ozreš okoli in se plašna zahvališ, da ti je dano obstajati. V večnem strahu, da bi komu stopila na prste, da bi nehote komu odvezla, kar mu je bilo namenjeno?

“Ali nisi ti utrujen?”

Obstal je in se zagledal v grmičevje pred sabo.

Zame ti je mar. Zame... Nikomur ne bi hotela prizadeti hudega.

Meni pa še manj. Rada me imaš. Ker sem ti prijatelj, ker ti bom vedno prijatelj. Vekomaj zvest...

Celo trud bi mi rada prihranila! Niti sanja se ti ne, koliko gorja je v mojem življenju, odkar si ti stopila vanj. Dušica moja, rada me imaš, pa si me ugonobila. Z enim samim pogledom si me obsodila na večno trpljenje.

“Ne skrbi. Prestal sem to in še veliko drugega. Ti pa... Nisi navajena na tako dolgo hojo, kajne?”

“Truden si. Zaradi mene. Prejšnjo noč si prebedel zaradi mene in danes se podiš po teh strminah zaradi mene. Jaz bom kriva, če boš onemogel.”

Prepozno se je zavedel, kaj je storil. Obrnil se je. Nenadoma je stala pred njim, zlato in oglje, milina in trpljenje, greh in odrešenje... Tisoč in tisoč jastrebóv z ukrivljenim kljunom in krutimi kremplji se je usulo z neba nadenj in mu trgalo dušo. Z lastnimi rokami sem se ugonobil. Izgubljen sem. Obsojen. Zaznamovan.

Judež!

Tako ga je zbolelo, da bi se zgrudil in obležal sredi trave in kamenja.

Pa ni.

“Se ti zdim res tako šibak, da ne morem prestatí sprehoda po teh dolinah, ne da bi se prej naspal?”

Začudil se je svojemu glasu. Tako veder, brezskrben, celo malce norčav je bil slišati. Skozi ustnice je dahnil veter, razlili so se sončni žarki, se nasmehnili jesenski večer. Oči so se igrivo bleščale.

Kako lahko je človeku biti lažnivec.

Njen obraz je zažarel v nasmehu. Velike, z dolgimi trepalnicami obrobjene črne oči so se srčne in iskrene pognale v njegove.

Srce bi mi zdaj podarila za ta moj blesavi stavek. Oh, ti uboga zlata revica!

Ne vidiš. Ne vidiš. Moje oči so temna okna pekla in če se zazreš vanje, se bodo plameni tako visoko vzdignili, da bodo bruhnili iz mene in te oplazili, te razžalili, da boš ostala sama, v solzah trepetajoča in vsa od saj amazana. Moj glas je jok, je krik. Ko razprem ustnice, lahko slišiš, kako v notranjosti poka srce.

“Moja obljuba njemu zadeva tebe. Ti, moraš dospeti do njega živa, zdrava in vesela. V kakšnem stanju se bom jaz priplazil, naj nikomur ni mar.”

On.

Moja obljuba njemu.

Kdaj je zame postal “on”? Bodica, zarita v moje srce, zraven njenih trepalnic. Tudi tam skupaj. Ti in ona, jaz in ti. Ti. Ona. Vsi trije. Trn, ki se zadira v moje meso in kri, ki kapa iz njega.

V viharju skupaj speti z ljubeznijo in solzami. Krivi in nedolžni hkrati.

Saj ni krivde! Kako je lahko nekdo kriv, da ljubi?

Ali je ljubezen lahko prekletstvo? Je prijateljstvo krivda? Trpljenje samo je edini grešnik. Mi vsi smo nedolžni. Ona je nedolžna. Golobica, ki frfota v pomladanskem nebu, sončni žarki božajo njene ko mleko bele peruti. Pa on. Vidim ga, sredi skalovja in sivih trupel stoji, noge mu pešajo, a ne pomaga, temveč ožarjen od večernega sonca strmi v rdeče obzorje; “Nič več gorja, nič več. Puške že predolgo pojejo in bridkosti se je nakopičilo že toliko, da celo mrličí stokajo in se tolčejo po prsni. Danes umira poslednji dan trpljenja. Jutri bo vstala nova zarja, prijazna in lepa kot

mlado kmečko deklet. Naproti bo pritekla ter nas objela, oklenila se bo naših rok in nas popeljala v nov svet.” Tako bo rekel, ko bo te muke konec. Pa naj kar merijo vanj s puškami in mitraljezi, naj kar švigajo okrog njega bombe in granate. Če obleži, bo njegov duh tistega dne vstal, da izreče te besede.

Tudi on je nedolžen. Njegove roke so bile že stokrat krvave, a neomadeževane so, kajti svojo dušo je žrtvoval, da tega drugim ne bo treba.

Kot sneg sta čista... Le jaz sem ju oskrunil!

Pa je lahko greh, da želiš nekomu dobro? V svoj objem bi jo skril, da je ne bi nihče našel. Tam bi bila varna, ne bi ji bilo več treba bežati. Samo naj kdo poskusi dotakniti se je! Še tesneje jo stisnem, v svoje srce jo zaklenem, da ne more njih kruta roka seči po njej... Oh, da bi smel res umreti zanjo, s svojim življenjem odkupiti njeno, s svojo smrtjo izbrisati madež na moji duši! In ko bi umirajoč ležal pred njo, bi se morda vrgla na travo, zraven mene, ter s tresočimi, od solza mokrimi ustnicami zapечатila poslednji dih...

Tudi zanj bi tisočkrat žrtvoval vse, kar na tem svetu malega imam. Svoje prsi izpostavim, s svojim telesom ga zadržim in v tišini se zaprejo moje oči. Naj nikoli ne ve. Naj me objokuje kot zvestega prijatelja (kar se tudi trudim, da sem), naj niti trenutek ne podvomi o moji predanosti njemu. Rajši pojdem tudi v smrt kot lažnivec.

Karkoli zanj. Karkoli zanjo.

Ne pa tega...

Smrti iztrgati jo v njegovem imenu, zavedajoč se, da storim to zase...

Alenka Spetič

RAST, mladinska priloga Mladike.
Pripravlja uredniški odbor mladih.

Pri tej številki so sodelovali:
Erika Baldé, Breda Susič, Sara Perini,
Neva in Andrej Zaghet, Nadja Roncellin,
Alenka Spetič in Darko Bradassi.

Uredila Breda Susič

Trst, november 1994

Tisk Graphart
Drevored G. D'Annunzio 27/E,
Tel. 040/772151

